VTT:n asiantuntijalausunto

E 57/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto: EU:n startup- ja scaleup -strategia

Talousvaliokunta 3.10.2025

VTT kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. VTT on yksi Euroopan johtavista tutkimuslaitoksista ja Suomen suurin EU-tutkimusrahoituksen saaja.

VTT:n päähuomiot

VTT pitää E-kirjeen Suomen kantoja kannatettavina ja haluaa korostaa seuraavia näkökulmia:

- Startup- ja kasvuyritysten keskeinen merkitys Euroopan kilpailukyvylle ja elinkeinoelämän uudistamiselle tunnistetaan hyvin Suomen kannassa. Erityisesti huomioidaan startup-yritysten perushaasteet: innovaatioiden kaupallistaminen ja skaalaaminen.
- Varsinaisessa startup- ja scaleup-strategiassa ei tunnisteta riittävästi tutkimuslaitosten roolia korkeakoulujen rinnalla startup-yritysten luomisessa. Esimerkiksi myös tutkimuslaitosten yrityskiihdyttämöohjelmien tulisi pystyä osallistumaan strategian toimenpiteisiin. Onkin hyvä, että Suomen kannassa tuodaan selkeästi esiin, että ”On tärkeää, että esimerkiksi ”Lab-to-Unicorn” -aloite kattaa yliopistojen lisäksi myös tutkimuslaitokset.” Joissakin tapauksissa strategiassa esitetyissä tilastoissa tutkimuslaitokset on yhdistetty yliopistojen tilastoihin, mutta vain yliopistot mainitaan.
- Erilaisten tutkimus-, teknologia- ja pilotointiympäristöjen rooli startup- ja scaleup-yrityksille tuodaan hyvin esiin Suomen kannassa.

VTT:n huomiot E-kirjeen eri osioihin

Yleisesti Suomen kannassa tunnistetaan hyvin startup- ja kasvuyritysten keskeinen merkitys Euroopan kilpailukyvylle ja elinkeinoelämän uudistamiselle. Erityisesti kannassa huomioidaan startup-yritysten perushaasteet: innovaatioiden kaupallistaminen ja skaalaaminen.

<u>Innovaatiomyönteinen sääntely</u>

Suomen kannassa kuvataan hyvin suotuisan innovaatio-, liiketoiminta- ja sääntely-ympäristön merkitystä startup- ja scaleup -yrityksille. Ennakoitava ja innovaatioihin kannustava toimintaympäristö luo hyvää kasvualustaa eurooppalaisen startup-ekosysteemin kehitykselle.

Suomen kannassa tuodaan esiin uusien teknologioiden sääntelyn tarkka harkinta. Yhtenä esimerkkinä uusien teknologioiden kohtaamista haasteista VTT haluaa nostaa bioteknologian alan. Bioteknologian hyödyntäminen ja sen tuotteet kohtaavat markkinoille tullessaan usein sääntelyesteitä, pitkiä lupaprosesseja ja hyväksymismenettelyjä, sekä jäsenvaltioiden että EU:n tasolla. Yksi esimerkki on biologisen kasvinsuojeluaineen hyväksyminen EU:ssa, mikä kestää jopa kolme kertaa kauemmin kuin Yhdysvalloissa. Toinen esimerkki on Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen (EFSA) uuselintarvikeprosessi, joka on erittäin hidas ja vaikeuttaa uusien teknologioiden ja tuotantoprosessien käyttöönottoa. EU:n sääntelyprosesseja

tulee nopeuttaa ja uusien teknologioiden käyttöönoton hyväksymistä vauhdittaa (esim. genomitekniikoiden soveltaminen maataloudessa ja ruoantuotannossa). EU:n toimintaympäristön tulee olla rohkeasti uudistava ja uusimpia teknologioita ja ratkaisuja hyödyntävä.

VTT tukee kantaa, jonka mukaan ”Suomi tukee komission tavoitteita parantaa EU:n ja jäsenmaiden edellytyksiä arvioida nykyistä järjestelmällisemmin sääntelyn vaikutuksia innovaatiotoimintaan ja hyödyntää sääntelyn testiympäristöjä tarkoituksenmukaisesti innovaatiotoiminnan edistämiseen.”

Suomen kannan mukaan “Suomi suhtautuu myönteisesti komission mahdolliseen yrityslompakkoja koskevaan ehdotukseen. Suomi katsoo, että yrityslompakon ensisijaisten käyttötapausten tulisi edistää innovaatioita ja palveluiden vapaata liikkuvuutta sisämarkkinoilla sekä vähentää hallinnollista taakkaa ja raportointivelvoitteita”. VTT pitää ehdotusta hyvänä aloitteena, mutta yksinään yrityslompakko ei ratkaise kasvuyhtiöiden skaalausongelmaa eli niitä haasteita, mitä uusi yritys kohtaa uusille EU:n sisäisille markkinoille laajentuessaan (esim. uuden tytäryhtiön perustaminen kyseiseen jäsenmaahan).

Startup- ja scaleup -yritysten parempi rahoitus

VTT kannattaa Suomen linjausta, jonka mukaan ”Avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiorahoitusta tulisi kohdentaa nykyistä tehokkaammin innovaatioketjujen nopeuttamiseen ja sujuvoittamiseen perustutkimuksesta aina innovaatioiden ja teknologioiden laaja-alaiseen käyttöönottoon mukaan lukien teollistaminen.” Yleisesti tavoitteena tulisi olla kunnianhimoisten kasvuyritysten tukeminen ja uusien arvoverkostojen syntymisen edistäminen, jotta Euroopassa voidaan saavuttaa läpimurtoja yhteiskunnallisiin haasteisiin sekä vahvistaa teknologiajohtajuutta ja globaalia kilpailukykyä.

Lisäksi VTT tukee vahvasti Suomen kantaa, jonka mukaan ”Suomelle on keskeisintä, että tulevaa tutkimus- ja innovaatiorahoitusta painotettaisiin erityisesti vaiheeseen, jossa keskitytään tutkimustulosten ja innovaatioiden skaalaamiseen, hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen (etenkin nykyinen Horisontti Eurooppa-ohjelman Pilari II), joka on EU:ssa nykyisellään keskeinen haaste. Suomelle on keskeistä varmistaa toimien tasapainoinen vaikuttavuus niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä.” VTT katsoo, että merkittävien innovaatioiden syntymistä edistää parhaiten se, että kokonaisuutta ja yhteistyötä mahdollistavia rakenteita ja toimintamalleja tuetaan systemaattisesti ja pitkäjänteisesti. Erilaisilla rahoitusvälineillä tulisi luoda selkeä jatkumo varmistamaan pitkän aikavälin kestävä kasvu ja uudistuminen. Rakenteita ja toimintamalleja kehitettäessä on varmistettava, että kehittämistoimet kohdennetaan järjestelmän heikoimpiin kohtiin, kuten rahoitusinstrumenttien väliin jäävien innovaatiotoiminnan epäjatkuvuuskohtien ylittämiseen sekä sen varmistamiseen, että rahoitus mahdollistaa yritysten uusien kestävyyttä edistävien ratkaisujen kehittämisen ja kaupallistamisen.

Startup- ja scaleup-strategia tunnistaa, että eurooppalaiset startupit kohtaavat usein kaksi "kuolemanlaaksoa": innovaatioiden kaupallistaminen ja skaalaaminen. VTT katsoo, että strategiassa kuitenkin korostuu etenkin näistä jälkimmäinen (skaalaaminen). VTT korostaa tutkimus- ja yrityskentän toimijoiden välisen yhteistyön merkitystä ensimmäisen kuolemanlaakson ylityksessä. (kaupallistaminen), ja tähän tulisi kiinnittää huomiota strategian toimeenpanossa. Toisen kuolemanlaakson ylittämiseen liittyvillä toimilla ei saavuteta eurooppalaisen yrityskentän uudistumista, jos tutkimuksen kaupallistamisessa ei ensin onnistuta. VTT korostaa, että TRL-tasoilla 4–6 (Technology Readiness Level/teknologian valmiusaste) tapahtuva teknologian kypsyttämis- ja demonstraatiovaihe (ml. teknologiainfrastruktuurit) on keskeisessä roolissa ensimmäisen kuolemanlaakson ylittämisessä.

Suomen kannassa (s. 3) tuodaan esiin eri teknologia-aloja, joita tulisi tukea EU-rahoituksella (esim. tekoäly, biotalous, kvanttiteknologia). VTT näkee, että kannassa mainittujen alojen lisäksi olisi

tärkeää huomioida erilaisten energiateknologioiden ja hiilineutraalisuuteen tähtäävien teknologioiden merkitys. Esimerkiksi OECD:n tuore Suomen maaraportti näkee Suomella hyvät mahdollisuudet vahvaan puhtaaseen talouskasvuun, jos se pystyy hyödyntämään edullista energiaa ja erinomaista innovaatiokykyään[1].

VTT tukee Suomen kantaa, jonka mukaan ”Suomi yhtyy strategiassa esitettyyn tarpeeseen startupien ja vakiintuneiden yritysten väliselle yhteistyölle sen ollessa tärkeässä asemassa eurooppalaisten yritysten kilpailukyvyn vahvistamiseksi nopeasti muuttuvilla globaaleilla markkinoilla.”

Nopea markkinoille pääsy

VTT pitää tärkeänä Suomen kantaa, jonka mukaan ”Innovaatioiden kaupallistamisessa ja skaalaamisessa keskeisiä ovat yksityisen ja julkisen sektorin TKI-kumppanuudet sekä toimiva aineettomien oikeuksien suoja (IPR)” sekä ”On tärkeää, että esimerkiksi ”Lab-to-Unicorn” -aloite kattaa yliopistojen lisäksi myös tutkimuslaitokset.” Kuten edellä tuotiin esiin, yhteistyö tutkimus- ja yrityskentän toimijoiden välillä on keskeisessä roolissa tutkimuksen kaupallistamisessa ja tiedelähtöisten startup-yritysten synnyttämisessä. Tämä näkyy hyvin Suomen kannassa. VTT korostaa, että strategian toimeenpanossa tulisi entistä vahvemmin tunnistaa koko tutkimuskentän toimijajoukko, korkeakoulujen ohella myös eurooppalaiset tutkimuslaitokset ja niiden yrityskiihdyttämöohjelmat (ks. myös Euroopan komission raportti tutkimuslaitosten roolista[2]). Joissakin tapauksissa strategiassa esitetyissä tilastoissa tutkimuslaitokset on yhdistetty yliopistojen tilastoihin, mutta vain yliopistot mainitaan.

VTT kiinnittää kriittistä huomiota perusmuistion pääasiallisen sisällön kohtaan 3. "Lab to Unicorn" -aloitteen toimenpiteet, jossa todetaan, että “komissio laatii mallin lisensointiin, rojaltien ja tulojen jakamiseen sekä osakkuuteen akateemisten instituutioiden ja keksijöiden välillä, kun kaupallistetaan aineetonta omaisuutta ja perustetaan spin-off-yrityksiä. (2026)” Tässä piilee merkittävä uhka VTT:n luomalle mallille. Näemme, että markkinaehtoisesti toimiva, maksimaallisen kasvun mahdollistava teknologiansiirtomalli on perusedellytys kyvykkäiden tiedepohjaisten kasvuyhtiöiden luomiseen. VTT katsoo, että kun tällaista mallia lähdetään luomaan, tulisi arvioida, mitkä mallit tällä hetkellä on käytössä ja mitkä mallit toimivat teollisuuden voimakkaassa uudistumisessa. Perusmuistion muotoilu herättää kysymyksen, miltä pohjalta tätä mallia oltaisiin luomassa.

VTT LaunchPad on tiedelähtöinen yrityshautomo, joka kaupallistaa VTT:n tutkimusta ja teknologiaa spin-off-yrityksiksi.[3] VTT tukee tutkijatiimejään kehittämään VTT:n omistamasta IPR:sta rahoituskelpoisia, kansainväliseen kasvuun tähtääviä startup-yrityksiä VTT LaunchPad -hautomossa. Päämäärä on vaikuttavuuden luominen kunnianhimon ja kansainvälisen rahoituksen avulla.

- Financial Times valitsi VTT LaunchPadin johtavien eurooppalaisten startup-hautomoiden listalleen vuonna 2024.
- 31 VTT:n startupia keräsi 10,5 % kaikkien suomalaisten startupien keräämästä oman pääoman ehtoisesta rahoituksesta vuosina 2020-2024.
- 14 yritystä on lähtöisin VTT LaunchPadista sen toiminnan alettua vuonna 2019

[1] OECD kehottaa Suomea vahvistamaan julkista taloutta ja vauhdittamaan kestävää talouskasvua - Valtiovarainministeriö
[2] JRC Publications Repository - Deep tech entrepreneurship in Europe and the crucial role of RTOs fostering impactful industrial spin-offs
[3] VTT LaunchPad | VTT

VTT ja Suomen startup-yhteisö julkaisivat keväällä 2025 yhteisen analyysin[4] VTT:ltä lähtöisin olevien startup-yritysten taloudellisista vaikutuksista. Selvityksen mukaan pitkäjänteinen tutkimustyö on muuttunut uusiksi teknologiayrityksiksi, jotka houkuttelevat yksityisiä pääomasijoituksia, luovat työpaikkoja ja lisäävät yksityisiä investointeja tutkimus- ja kehitystoimintaan. Analyysin mukaan VTT:ltä on irtautunut yli 60 spin-off-yritystä, ja ne ovat keränneet yhteensä yli 1,2 miljardia euroa rahoitusta – valtaosa yksityiseltä sektorilta. Niiden yhteenlaskettu työntekijämäärä on kasvanut alle kymmenestä lähes 900 henkilöön.

Parhaan osaamisen tukeminen Euroopassa

Tavoitteellisen ja vaikuttavan TKI-toiminnan edellytyksenä on vahva osaamispohja ja sekä pitkäjänteinen ja ennakoitava toimintaympäristö. Euroopassa on tärkeää vahvistaa koulutuksen ja kansainvälisten osaajien avulla elinkeinoelämälle relevantin työvoiman saatavuutta teknologiapohjaisilla kasvualoilla sekä uudistuvan teollisuuden tarpeisiin. Osaamispohjan vahvistaminen edellyttää sekä ulkomaisten huippuosaajien houkuttelua että nykyisten osaajien pitovoiman parantamista. Tutkijanurien houkuttelevuutta on lisättävä eri sektoreilla, ja tutkijoiden osaaminen on saatava laajemmin yritysten ja yhteiskunnan käyttöön.

Pääsy infrastruktuureihin, verkostoihin ja palveluihin

Suomen kannassa tuodaan hyvin esiin erilaisten infrastruktuurien merkitys yrityksille. Uusien teknologioiden kehittämiseen keskeisesti liittyvät erilaiset tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurit sekä pilotointiympäristöt[5] ovat välttämättömiä teknologioihin pohjautuvien ratkaisuiden kehittämiselle, skaalaamiselle ja kaupallistamiselle. Erilaisten yhteiskäyttöisten tutkimus-, teknologia- ja pilotointi-infrastruktuurien pitkäjänteinen kehittäminen, ylläpito, parannukset ja päivittäminen vastaamaan innovaatioekosysteemien tarpeita on tärkeää. Korkeatasoiset infrastruktuurit houkuttelevat osaajia ja yrityksiä, ja vahvoja osaamiskeskittymiä syntyykin laadukkaiden infrastruktuurien ympärille.

Teknologia- ja pilotointi-infrastruktuurit ovat tärkeitä pk- ja start-up-yrityksille niiden innovaatioiden, kapasiteetin ja kyvykkyyden testaamisessa, uusien teknologioiden validoinnissa ja tuotteiden ja palveluiden markkinoille saattamisessa. VTT katsoo, että EU-tasolla tulee investoida huipputason tutkimus- ja teknologiainfrastruktuureihin, ml. pilotointiympäristöihin. Niiden avulla voidaan vauhdittaa teollisesti hyödynnettävien ratkaisujen kaupallistamista, teollisuuden uudistumista ja turvata riittävät kehitys- ja testausmahdollisuudet ja niiden saavutettavuus Euroopassa. Tämä vahvistaa eurooppalaisten yritysten TKI-toimintaan perustuvaa kilpailukykyä ja uusiin teknologioihin pohjautuvien yritysten sekä työpaikkojen syntymistä.

Edistymisen mittaaminen

Strategiassa painotetaan tärkeimpänä mittarina yksisarviseksi nousemista, mikä on helpompaa skaalautuville digitaalisille startupeille kuin deep tech -yrityksille. Tiedepohjaisilla deep tech -

[4] VTT & Finnish Startup Community - VTT deeptehc firms
[5] Technology Infrastructures - European Commission

startupeilla on keskeinen rooli yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisussa ja teknologisessa suvereniteetissa, mutta niiden menestystä ei voi mitata yksisarvisten määrällä. Siksi tarvitaan muita mittareita, jotka liittyvät mm. uusien eurooppalaisten arvoketjujen luomiseen ja elinkeinoelämän uudistamiseen.[6]

Espoo 1.10.2025

Janica Ylikarjula
Vice President, International Affairs & Policy
VTT

[6] JRC Publications Repository - Deep tech entrepreneurship in Europe and the crucial role of RTOs fostering impactful industrial spin-offs